

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію Калашнікової Олени Володимирівни «Адміністративно-правові засади використання інформаційних технологій та інформаційних ресурсів у державній митній справі України», подану на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

Актуальність теми дисертаційного дослідження. В сучасних умовах для ефективної роботи державних інституцій загалом та митних структур зокрема, необхідно мати потужну інформаційну підтримку у вигляді якісно побудованої системи інформаційно-аналітичного забезпечення. Цього можна досягнути створенням адекватної по своїм функціональним ознакам системи інформаційних модулів, тобто новий етап розвитку митних систем немислимий без адекватного розвитку мережевого інформаційного забезпечення. Електронному бізнесу, торгівлі і електронним зовнішньоекономічним документам повинна відповідати інформаційно-комп'ютерна митна служба. Впровадження новітніх інформаційних технологій, які забезпечують підтримку процесів обробки митних документів, на практиці дозволяє стандартизувати більшість функцій, тим самим знижуючи можливість посадових осіб митниць суб'єктивно приймати рішення, і перевіряти їх в режимі реального часу вищестоящою митною адміністрацією. Вдосконалення митної системи на базі інформаційних митних технологій сприяє формуванню таких відносно нових для митниці напрямів, як інформаційно-електронна митниця та міжнародний інформаційний обмін. Саме тому, на сьогоднішній день важливим напрямком удосконалення ефективності діяльності митних органів є запровадження прогресивних інформаційних технологій. При цьому пріоритетним вектором розвитку інформаційних технологій має стати удосконалення адміністративно-правових засад їх використання. За таких умов, актуальність та своєчасність дисертаційного дослідження Калашнікової Олени Володимирівни на тему: «Адміністративно-правові засади використання інформаційних технологій та інформаційних ресурсів у державній митній справі України» не може викликати жодних сумнівів.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційне дослідження спрямоване на реалізацію основних положень Експортної стратегії України («дорожньої карти» стратегічного розвитку торгівлі) на 2017–2021 роки, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2017 року № 1017-р, Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», затвердженої Указом Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015, плану науково-дослідної роботи Київського міжнародного університету «Реформування правової системи України в умовах національних та міжнародних тенденцій розбудови правової та соціальної держави» (державний реєстраційний номер 0114U003583).

Мета дисертаційного дослідження полягає в тому, щоб на підставі аналізу теоретико-методологічних засад використання інформаційних технологій та інформаційних ресурсів у державній митній справі, а також нормативно-правових актів у досліджуваній сфері опрацювати відповідний понятійний апарат і надати науково обґрунтовані пропозиції та рекомендації щодо вдосконалення адміністративно-правових засад використання інформаційних технологій та інформаційних ресурсів у державній митній справі України. Сформульовані відповідно до мети **завдання** дозволили дисертантці визначити сутність та особливості адміністративно-правових засад використання інформаційних технологій та інформаційних ресурсів у державній митній справі України, виробити пропозиції та рекомендації щодо їх вдосконалення.

Об’єкт та предмет дослідження сформульовані вдало і відповідають вимогам МОН України.

Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Високий ступінь обґрунтованості результатів дослідження зумовлено досить раціональною та внутрішньо узгодженою структурою дисертаційної роботи. Загальна структура роботи в цілому є логічною, послідовною, раціональною, обґрунтованою предметом, метою та завданнями дослідження.

Методологічною основою дисертації стали загальні і спеціальні методи наукового пізнання. Їх застосування обумовлюється системним підходом, що дає можливість досліджувати проблеми в єдності їх соціального змісту та

юридичної форми. Крім того, автором уміло використано низку загальнонаукових та спеціальних методів дослідження, в тому числі, порівняльно-правовий, логіко-семантичний, логіко-юридичний і системно-структурний. Загалом, комплексне поєднання зазначених методів дослідження стало запорукою успішного вирішення поставлених дисертантом завдань.

Високий ступінь вірогідності і наукової обґрунтованості результатів виконаного дослідження забезпечено використанням значного обсягу літературних джерел. Нормативною основою роботи є Конституція України, міжнародні нормативно-правові акти, закони та підзаконні нормативно-правові акти, що слугують підґрунтям нормативно-правового регулювання використання інформаційних технологій та інформаційних ресурсів у митній справі.

Зміст дисертації в цілому характеризується досить високим теоретичним і науково-методологічним рівнем вирішення поставлених завдань. Чітко виражений теоретичний підхід, зокрема, вдало розроблені дефініції, класифікації і критерії дозволили автору аргументовано визначити власну позицію щодо багатьох дискусійних проблем адміністративно-правових засад використання інформаційних технологій та інформаційних ресурсів у державній митній справі України.

Наукова новизна одержаних результатів визначається тим, що запропоноване дисертаційне дослідження є однією з перших спроб на підставі аналізу теоретико-методологічних засад, а також нормативно-правових актів у досліджуваній сфері визначити сутність та особливості використання інформаційних технологій та інформаційних ресурсів у державній митній справі України. В результаті проведеного дослідження сформульовано низку нових наукових положень та висновків, запропонованих особисто здобувачем.

Насамперед, особливої уваги заслуговує те, що здобувачем було з'ясовано, що поняття «інформаційні технології в митній справі» та «інформаційні ресурси в митній справі» є взаємопов'язаними та зумовлюють існування одна одної. Зокрема, функціонування інформаційної технології поза наповненням її змісту відповідним інформаційним ресурсом позбавлене сенсу. І навпаки, існування інформаційного ресурсу поза інформаційною технологією

ускладнює його належне використання або ж взагалі унеможлиблює це, оскільки в такому разі він залишається без «оболонки», у межах якої відбувається оперування ним (с. 79).

Цілком логічним та обґрунтованим є висновок автора про те, що прийняття нового МК України, закріплення в його положеннях принципу «єдиного вікна» під час здійснення митного контролю слід вважати вагомим кроком на шляху його реалізації. Зазначений принцип було вперше зафіксовано на такому рівні нормативно-правового регулювання окресленої сфери суспільних відносин. Це зумовило прийняття низки підзаконних нормативно-правових актів, які регламентували окремі з аспектів здійснення митного контролю та митного оформлення за принципом «єдиного вікна». Проте донині сутність принципу «єдиного вікна» на законодавчому рівні не розкрито, що спричинило фрагментарність нормативно-правового регулювання як підстав, так і порядку його застосування (с. 82).

Позитивною рисою дисертації є те, що здобувачкою було доведено, що нестабільність кодифікованого законодавства, на рівні якого здійснюють нормативно-правове регулювання використання інформаційних технологій та інформаційних ресурсів у митній справі, його хаотичність і складність, відсильний характер більшості норм, негативно позначаються на ефективності його застосування у вказаній сфері суспільного життя (с. 149).

Досить обґрунтовано дисертантка наводить переваги та основні недоліки підзаконного регулювання суспільних відносин у сфері використання інформаційних технологій та інформаційних ресурсів, у зв'язку з чим акцентовано увагу на тому, що підзаконне нормативно-правове регулювання більш оперативно (порівняно із законом) здійснює правовий вплив на цю сферу суспільних відносин, однак часті зміни підзаконних актів, їх значна кількість негативно позначаються на стабільності регулювання таких відносин. Проте в такому разі виявляється недолік вказаного рівня нормативно-правового регулювання окреслених відносин. Ідеться про те, що часті зміни підзаконних актів, їх значна кількість негативно впливає на стабільність регулювання таких відносин. Часто положення окремих

підзаконних актів суперечать одне одному, що не сприяє уніфікації законодавства (с. 150).

Науково-обґрунтованим є висновок, що прагнення України вступити до Європейського Союзу передбачає узгодження використання вітчизняних інформаційних технологій та інформаційних ресурсів у митній справі зі стандартами європейської спільноти, що слід вважати окремим напрямом їх удосконалення. Нагальною є потреба у визначенні та впровадженні алгоритму імплементації наведених систем до тих, що функціонують у Європейському Союзі. Така діяльність, крім здійснення належного фінансування та проведення відповідних технічних операцій, потребує також розроблення та прийняття її нормативно-правової основи (с. 178).

Наукову цінність має запропоновані автором ключові напрями вдосконалення взаємодії суб'єктів митного контролю під час використання інформаційних технологій та інформаційних ресурсів у державній митній справі є: активізація участі нашої держави в міжнародних багатосторонніх угодах і ратифікації положень міжнародних правових актів у сфері здійснення митної справи; уніфікація законодавчих положень, що регламентують застосування принципу «єдиного вікна» під час здійснення митного контролю; закріплення в положеннях Митного кодексу України з урахуванням міжнародної практики вичерпного та єдиного переліку видів державного контролю, який здійснюється під час митного оформлення товарів; визначення в положеннях МК України крайніх випадків незастосування принципу «єдиного вікна» (на початковому етапі його реалізації); закріплення на законодавчому рівні обов'язку суб'єктів взаємодії використовувати єдині інформаційні технології та інформаційні ресурси; підвищення рівня забезпечення інформаційними технологіями та інформаційними ресурсами всіх суб'єктів взаємодії. Висвітлено зміст і значення кожного з наведених напрямів удосконалення досліджуваної взаємодії (с. 180-181).

Практичне значення одержаних результатів в теоретичній і практичній сферах обумовлюється тим, що сформульовані і обґрунтовані в дисертації висновки та пропозиції розширюють і поглиблюють існуючі знання про сутність та особливості адміністративно-правових засад використання

інформаційних технологій та інформаційних ресурсів у державній митній справі України.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації.

Разом з тим, дисертація не позбавлена певних недоліків та суперечливих положень, які потребують додаткових пояснень та уточнень.

1. Так, на сторінці 78 здобувачка справедливо вказує, що «процес упровадження принципу «єдиного вікна» під час здійснення митного контролю є досить тривалим, проте на сьогодні можна констатувати початок його реалізації. Водночас існує й ряд недоліків, які ускладнюють повноцінну реалізацію даного принципу». Однак, зі змісту дисертації не до кінця зрозуміло про які саме недоліки йдеться.

2. На схвальну оцінку заслуговує те, що дисертанткою було проведено аналіз досвіду цілої низки зарубіжних країн щодо правового регулювання використання інформаційних технологій та інформаційних ресурсів у митній справі та визначено можливості його впровадження в Україні. Автор також робить низку цікавих з теоретичної та практичної точки зору висновків. Однак, додатково хотілося б уточнити, досвід якої саме країни найбільш імпонує Олені Володимирівні в контексті окресленої проблематики.

3. Додаткового обґрунтування потребує висновок автора про необхідність «розроблення та прийняття єдиного нормативно-правового акта, положення якого врегульовували б сферу інформаційних відносин, у тому числі комплексно визначали правові засади використання інформаційних технологій та інформаційних ресурсів у митній справі» (с. 150). Зокрема не зовсім зрозуміло про який саме нормативно-правовий акт йдеться, і які конкретно положення він повинен містити.

4. В рамках розділу 1 дисертаційного дослідження здобувачці варто було виокремити окремий підрозділ, який було б присвячено стану дослідження проблематики інформаційних технологій та інформаційних ресурсів у державній митній справі. Зазначене, на нашу думку, дозволило б: по-перше, більш змістовно охарактеризувати наявні теоретико-методологічні проблеми у сфері використання інформаційних технологій у митній справі; по-друге, якісніше обґрунтувати необхідність дослідження адміністративно-правових

засад використання інформаційних технологій та інформаційних ресурсів у державній митній справі України. А відтак, хотілося б почути думку здобувачки щодо стану дослідження окресленої нею у роботі проблематики.

5. На сторінці 42 дисертаційного дослідження авторка пише, що «зміст інформаційних технологій та інформаційних ресурсів у митній справі слід розглядати в широкому значенні, зокрема включати до його складу не лише інформаційні технології та інформаційні ресурси, що знаходяться у сфері управління органів доходів і зборів, а й ті, які вони використовують під час здійснення митної справи в межах взаємодії з іншими суб'єктами інформаційних відносин». З такою думкою складно не погодитись. Однак, на наше переконання, це твердження було б більш обґрунтованим, якби здобувачка також окреслила характерні особливості інформаційних технологій у митній справі.

Вищенаведені зауваження, які в певній мірі носять характер побажань, не впливають на загальну позитивну оцінку якості виконаної дисертанткою роботи. Теоретичні результати й наукові положення, які містяться в цій дисертації, характеризуються єдністю змісту і свідчать про особистий вклад автора в юридичну науку. Вдалий і логічно послідовний вибір у дослідженні питань, їх актуальність, розумне співвідношення теоретичних міркувань та прикладів з практики, чіткість викладу матеріалу, аргументованість наукових висновків і узагальнень свідчать про значний науковий рівень проведеного дослідження та його практичне значення.

Оцінка оформлення дисертації та змісту автореферату.

Автореферат дисертації відповідає її змісту та повністю відображає основні положення і результати дослідження. Дисертацію та автореферат оформлено відповідно до встановлених вимог.

Загальний висновок.

Дисертаційне дослідження «Адміністративно-правові засади використання інформаційних технологій та інформаційних ресурсів у державній митній справі України» є завершеною працею, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують конкретне наукове завдання — визначення сутності та особливостей адміністративно-

правових засад використання інформаційних технологій та інформаційних ресурсів у державній митній справі України і вироблення на цій основі відповідних пропозицій та рекомендацій. Виходячи із зазначеного, слід вказати, що дисертаційне дослідження за своєю актуальністю, новизною постановки та вирішенням досліджених проблем, теоретичним рівнем і практичною корисністю, достовірністю і обґрунтованістю одержаних результатів повністю відповідає науковій спеціальності 12.00.07 та вимогам Порядку присудження наукових ступенів, а його автор – Калашнікова Олена Володимирівна – заслуговує присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

**Начальник відділу
докторантури та ад'юнктури
Національної академії внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, доцент**

О. Ю. Дрозд